

Istoria Partidului National Liberal

In colaborare cu Horia Negura
Friday, 22 February 2008

Teoria economica si politica a liberalismului isi are inceputul in societatea europeana a sfarsitului de secol XVII si inceputul secolului XVIII. Societatea engleza, o cultura protestanta, anglicana, extrem de receptiva noilor idei, aflandu-se la inceputul revolutiei industriale (baza economica in cauzalitatea liberalismului) este cea care isi insusesete prima noile idei politice si economice. In plan politic, Anglia trecuse intr-un singur secol de la monarhie absolutista la republica, revine la forma absolutista a monarhiei pentru ca in cele din urma sa recurga la forma constitutionala a acesteia. "Regele conduce ci nu guverneaza" a fost ideea care va anima intreaga Europa pentru urmatoarele secole. Evenimentele politice si economice forteaza patrunderea liberalismului in intreaga Europa, miscarile culturale din mediile franceze fiind responsabile.

La inceputul secolului urmator, in deosebi dupa infrangerea primului imperiului napoleonian, ideile liberalismului, se raspandesc in intreaga Europa, ajungand astfel si in Tarile Romane, supuse otomanilor. Astfel liberalismul va intra in conexiune cu miscarile nationale de unificare si independenta. Studentii, plecati in numar mare din Principate spre centrele universitare din Europa, evenimentele politice din Balcani – independenta Greciei, razboaiele austro-ruso-turce – si revenirea domnilor pamanteni au dus la o stare de spirit cu totul noua in societatea romaneasca care, sub Regulamentele Organice, va dezvolta tot mai mult ideile liberale, sustinute mai ales de tanara elita. In stansa legatura cu miscarile revolutionare din Paris, studentimea romana (printre care fratii Golescu, Bratianu si C. A. Rosetti) va pregati miscarile revolutionare de la 1848 din Principatele Romane. Liberalismul intra astfel decisiv in evolutia societatii romanesti. Chiar daca revolutia proru-zisa a esuat, miscarea nationala continua a se dezvolta. Urmeaza actul din ianuarie 1859, de unificare administrativa a celor doua Principate si venirea pe tronul romanesc a unui monarh strain in persoana lui Carol I de Hohenzollern – Sigmaringen. In 1867, liberalii, din nou in conflict unii cu altii – in perioada de domnie a lui Al. I. Cuza, liberalii moderati condusi de Mihail Kogalniceanu au fost principalii colaboratori ai domitorului iar liberalii radicali coordonati de I. C. Bratianu si C. A. Rosetti, principalii inamici politici ai acestuia – reusesc in cele din urma sa se uneasca intr-o coalitie indreptata impotriva guvernarii lui Ion Ghica. Inainte de realizarea aliantei, liberalii radicali se vor apropia de gruparea fractionistilor lui N. Ionescu. Aceasta coalitie, cunoscuta sub numele de "Intelegerea de la Concordia", va reusi sa castige algerile, guvernul fiind condus de Nicolae Golescu, desi I. C. Bratianu era deja adevaratul lider al politicii romanesti. Cu toate ca politica lui Bratianu a fost aspru criticata atat din interior cat si din exterior (Franta, Anglia sau Austria), mai ales in cadrul problemei evreiesti, el va reusi totusi sa se impuna, accentuand radicalismul-liberal in opera de guvernare, fiind serios sustinut de Carol I, la aceea vreme inca domnitorul Romaniei. In 1868 liberalii aveau o formatiune politica cu organizatii in toata tara. In 1870 are loc miscarea antidinastica de la Ploiesti condusa de unii liberali radicali, Alexandru Candiano Popescu si Eugeniu Carada, moment greu pentru statul roman, domnul strain fiind greu convins sa nu se retraga. Dupa diferite convulsii politice, I. C. Bratianu reuseste sa uneasca toate gruparile liberale sub denumirea de "Coalitia de Mazar Pasa", coalitie ce va deveni Partidul National Liberal. In programul sau PNL sustinea reforme administrative si economice precum si independenta individului fata de Stat. Era un program foarte general dar care nu va fi schimbat pana in 1888. In 1876, I. C. Bratianu devine Prim Ministru conducand pana in 1888. Este una dintre cele mai reprezentative guvernari din Romania: statul isi castiga independenta in 1877-1878, devenind regat in 1881, Biserica Ortodoxa Romana devine autocefala din 1885, adera la Tripla Alianta in 1883, Banca Nationala este infiintata in 1880. Principalele legi ale acestei guvernari au fost Legea inoivelor agricole (1882), revizuirea Constitutiei (1884), Legea pentru incurajarea industriei nationale (1887). La sfarsitul mandatului, liberalii vor redacta un Manifest catre tara cu intentia de a-si apara infaptuirile din anii guvernarii. Intre timp, in PNL este creata miscarea radicala a lui C. A. Rosetti, acesta ramanand in interiorul partidului dar ostila noii linii a politicii liberale. In 1885 moare C. A. Rosetti iar in 1891 inceteaza din viata si I. C. Bratianu si M. Kogalniceanu. La 8 noiembrie 1892, Partidul National Liberal adopta un nou program, in care se cerea pentru prima oara sufragiul universal cu reprezentare universala, insa urmare realizarea treptata a reformelor. In problema agrara se prevedea crearea de noi institutii si o imbunatatire a Legii inoivelilor. Erau preconizate masuri pentru ridicarea invatamantului, pentru organizarea armatei, dezvoltarea edilitara a tarii, protejarea comertului, industriei, agriculturii, descentralizarea administrativa, inamovibilitatea judecatoreasca si stabilitatea functionarilor publici. Presedinte al partidului devine Dimitrie A. Sturdza, cel care in timpul rotativei guvernamentale impuse de Carol I intre 1895-1914, va fi Primul Ministru al Guvernelor liberale. Activitatea partidului este marcata de nenumarate miscari interne, toate in incercarea diferitelor grupari de a castiga puterea. P.S. Aurelian, organizeaza miscarea Drapelista din care se vor desprinde mai apoi, retragandu-se din partid, George Vernescu si Nicolae Fleva. Cei mai puternici se vor dovedi in cele din urma cei adunati sub denumirea de "Oculita" condusa de Eugeniu Carada (parintele Bancii Nationale), care ii aduna in jurul sau pe finantistii partidului, propulsandu-l ca lider pe Ion I. C. Bratianu, fiul lui I. C. Bratianu. Totul duce la criza din 1904, cand exista posibilitatea sciziunii partidului, discutandu-se schimbarea lui D.A. Sturdza. Acesta demisioneaza din functia de Prim Ministru, criza economica fiind majora. Presedinte al Partidului National Liberal devine Ion I.C. Bratianu (devansandu-si contracandidatul, Vasile Lascar), acesta impunand doctrina "Prin noi insine". Prin programul din 1906 se vor relua o serie de obiective existente si la 1892, dar nu se mai vorbea de vot universal, ci numai de independenta votului. In chestiunea taraneasca se insista asupra respectarii legilor in fiinta si se propunea crearea unei Case Rurale care sa incurajeze bancile populare si tovarasiile economice. Liberalii incercau astfel sa ia sub control intregul sistem financiar al tarii, inclusiv cel din agricultura. Astfel in istoria partidului incepe o noua etapa, marcata de personalitatea lui Ion I. C. Bratianu, preferat al Casei Regale, Presedinte al PNL. De el si de apropiatii sai se leaga reforma invatamantului, sistemul diferential vamal (prin care va reusi atenuarea crizei economice), neutralitatea Romaniei in primii doi ani ai razboiului mondial – 1914 - 1916, in ciuda criticilor interne fiind acuzat chiar de tradare nationala – pana nu

a reusit negocierea tratatului de aderare la Antanta (primind promisiunea de neimplicat a celor trei puteri in castigarea teritoriilor dorite de Romania). Aceste masuri au fost luate in timpul celor doua guvernari ale sale 1908-1910 si 1914 - 1916. Rascoalele din 1907 au silit pe liberali sa-si revizuiasca programul si sa dea prioritate gravei chestiuni agrare. Ei propun desfiintarea trusturilor arendasesti, arendarea proprietatilor statului direct la tarani, care vor primi ajutor de la Bancile populare; usurarea invoielilor agricole; infiintarea Casei Rurale; desfiintarea unor taxe si impozite platite de tarani. in programul din 1911 chestiunea agrara era considerata prioritata. De asemenea se urmarea modificarea Legii electorale (ideea cea mai frecvent vehiculata fiind crearea Colegiului Unic). Ambele reforme, mult radicalizate, vor fi trecute in Constitutie in iunie 1917. Intre 1918-1919, PNL preia un nou mandat (cu 103 Deputati si alti 25 dizidenti liberali), sfarsit in urma nesemnarii tratatului de pace cu Austria, pozitia sa intransigenta atragandu-si critici din partea reprezentantilor Marilor Puteri. in timpul acestei guvernari liberale este consfintita Marea Unire de la 1 decembrie 1918 si se vor limpezi tot mai mult metodele de aplicare a reformelor electorale si agrare si a descentralizarii administrative. Liberalii revin la guvernare in 1922 (cu 227 de Deputati), Prim Ministru fiind din nou Ion I. C. Bratianu. Guvernarea dintre 1922-1926 ramane una dintre cele mai importante guvernari din istorie Romaniei. La baza guvernarii sta programul partidului din 1921. in 1923 este adoptata Constitutia, in 1924 sunt promulgate un numar de legi, printre care Legea minelor, Legea intreprinderilor de stat, Legea persoanelor juridice, Legea pentru organizarea administrativa. Guvernul liberal urmareste sa indeplineasca ceea ce hotarase Congresul Partidului National Liberal din 1921. De asemenea statul roman prin Guvernul sau, accepta hotararile diplomatiei internationale, integrandu-se astfel in sistemul de relatii internationale, un bun exemplu fiind ratificarea Tratatului de pace de la Laussane si a Conferintei pentru Regimul Stramtoria. in 1925, Printul Carol, mostenitorul tronului, refuza pentru a treia oara ereditatea, lucru speculat de conducerea PNL, principalii adversari ai acestuia. Desi liberalii isi impusesera Legea electorala, in 1926, ei vor pierde alegerile si implicit guvernarea, ramanand in Parlament cu doar 16 Parlamentari. in aceasta perioada partidul fuzioneaza cu Partidul Taranesc din Basarabia a lui Ion Inculet, precum si cu Partidul Democrat al Unirii din Bucovina, prezidat de Ion Nistor. Totusi oligarhia financiara pe care liberalii o aveau, ii va mentine si-n continuare, drept cel mai puternic partid astfel ca un an mai tarziu, ei revin la putere castigand 318 de mandate Parlamentare, dar moartea lui Ion I. C. Bratianu si a Regelui Ferdinand, va duce la pierderea puterii in 1928 (vor avea doar 13 Deputati) in favoarea PNT. Acest esec va deschide conflicte puternice. Presedintele devine Vintila Bratianu, iar acesta se va opune cu fermitate revenirii lui Carol al II-lea in Romania si implicit pe tron. Pentru a stopa aceste miscari politice, liberalii reusesc sa organizeze coalitia "Uniunea Nationala", mai mult, noul presedinte PNL (in 1930, Vintila Bratianu moare), I. G. Duca reuseste sa atraga grupul tinerilor din asociatia "Pareri libere" si a unui numar mare de oameni de afaceri. in aceasta perioada au loc si miscari in sens invers fuziunilor, in ianuarie 1929, Ioan Th. Florescu, creaza gruparea "Omul liber", Partidul Liberal-Democrat din 1931, desprins din interiorul PNL. Datorita conjuncturii politice (slabele guvernari taraniste si nationaliste, cresterea influentei extremei drepte, cererea puterilor europene de redresare a vietii politice din Romania), liberalii revin la guvernare in 1933 (cu o suma de 300 de Deputati, alaturi de 14 Parlamentari din gruparea liberala a lui Gheorghe I. Bratianu), Prim Ministru fiind I. G. Duca care in conflict cu curtea regala, desfiinteaza Garda de fier. Guvernarea ce se dorea a fi cea care va aduce stabilitatea necesara statului roman, se va termina rapid prin asasinarea in acelasi an a lui I. G. Duca. Criza reizbucneste din nou in interiorul partidului, istoriografiai califica criza drept conflictul dintre liberalii tineri si cei batrani, dar a fost vorba mai degraba de un conflict intre partizanii Regelui si cei care isi mentineau vechea adversitate fata de acesta. Gheorghe Tatarescu este numit Prim Ministru in 1934 dar Presedinte al PNL este Dinu Bratianu. Pe langa gruparile celor doi va aparea o a treia condusa de Gheorghe I. Bratianu care se va desprinde din partid in 1931. Guvernarea Tatarescu ramane ultima guvernare reprezentativa pentru sistemul democratic din Romania, eliminand criza economica (principala Lege elaborata de acest Guvern in acest sens fiind cea a conversiunii datoriilor agricole), sustinand diplomatia romaneasca si mentine actiunile antilegionare. Intrarea sustinuta si decisiva a lui Carol al II-lea in politica romaneasca va duce la caderea Guvernului liberal si in cele din urma la dizolvarea acestuia alaturi de celalalte partide din Romania in 1938. Regele va continua sa conduca cu aceeasi clasa politica, liberali si taranisti facand parte din Guvernele carliste. Dupa ce se reintregeste in 1938, Partidul National Liberal se va desfiinta in acelasi an, dizidenta grupului lui Gheorghe I. Bratianu luand sfarsit. La abdicarea lui Carol al II-lea, un factor important prin demersurile sale il va avea si Dinu Bratianu, el alaturi de liderul taranist Iuliu Maniu, jucand un rol important si in lovitura de stat de la 23 august 1944, liberalii participand la Guvernele numite de Regele Mihai I. in urma alegerilor din 1946 doar trei membri PNL vor fi acceptati in Guvern, totul ducand la desfiintarea Partidului National Liberal din 1947. Liderii importanti ai partidului vor fi arestati de regimul comunist, instaurat in Romania. Arestarile vor fi incepute cu una din organizatiile de tineret ale PNL. in exil va continua sa existe o grupare liberala ce se declara continuatoarea partidului condusa de Petre N. Bejan.